

Содор муз

Олександр Яременко

ФІЛАТЕЛІСТИЧНА ШЕВЧЕНКІАНА¹

Тарас Шевченко мовами світу

Творчість Т. Шевченка мала розголос у багатьох країнах ще за його життя, і найперше в Росії. У 1856–1860 рр. журнали “Современник”, “Русское слово” та ін. умістили Шевченкові твори в перекладах російських поетів. У 1860 р. вийшов “Кобзарь” Т. Шевченка в перекладі російських поетів, де були переклади О. Плещеева (конверт 1975 р.), з яким відтоді активно співпрацювали. Російський поет С. Дрожжин (конверт 1973 р.) – із кріпаків, самоук у літературі – захопившись довершеністю “Кобзаря”, також перекладав вірші Шевченка. С. Єсенін (марка 1958, 1975 рр., конверт і спецпогашення 1965 й 1975 рр.) у 1912 – 1914 рр. був членом Суриковського літературно-музичного гуртка. Як й інші “суриковці”, виявляв інтерес до творчості Шевченка, написав поезію “Село (з Тараса Шевченка)” – вільний переклад уривка з поеми “Княжна”.

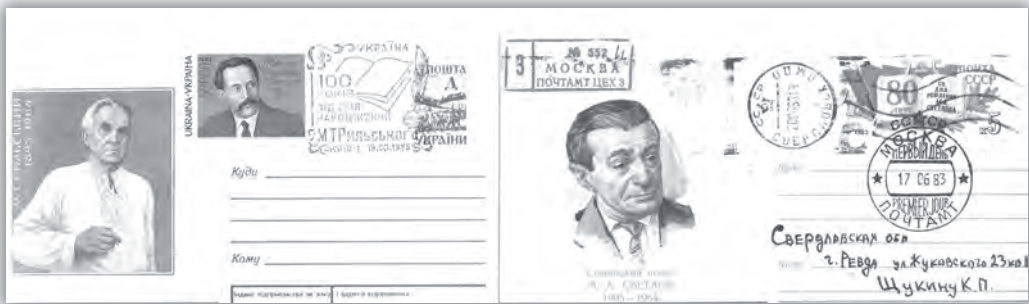

Білоруський поет М. Богданович (конверт 1983 р.) писав білоруською, російською та українською мовами. Переклав російською поезії Шевченка “А. Костомарову”, “А. О. Козачковському”, “Мені однаково, чи буду...” та ін. В. Брюсов (марка 1963 р., конверт 1973 р. [див. 3 стор. обкл.]) 1903 р. переклав “Заповіт” (дві строфи, опубліковано 1959 р.) та декілька інших віршів. К. Чуковський (марка 1982 р. і конверт “Перший день” (КПД)) у дитячі та юнацькі роки жив в Україні, добре знав українську мову. Т. Шевченко був одним із його найулюбленіших поетів. У співавторстві з П. Антокольським переклав драму “Назар Стодоля”. Б. Пастернак (марка 1990, поштова картка 1989 та пам’ятковий штампель 1990 р.) у 1939 р. здійснив переклад Шевченкової поеми “Марія”, який вирізняється близькістю до оригіналу, точністю передачі ритміки, метрики й емоційно-образного ладу.

¹Продовження. Початок див.: СІЧ. – 2013. – № 2-8.

М. Рильський (марка й пам'ятковий штампель 1995 р.) приділяв велику увагу перекладам творів Шевченка іншими мовами, зокрема, переклав російською вірш "Муза", був редактором багатьох російських видань "Кобзаря". М. Светлов (конверт і КПД 1983 р.) – російський поет, переклав декілька поезій Шевченка, які були опубліковані у виданні "Избранные произведения" (М. – Лг., 1939). У вірші "Гренада" (1926) згадав ім'я Шевченка як символ героїчної боротьби українського народу за волю свою та інших націй.

Перші переклади творів Т. Шевченка мовою есперанто (марка 1927 р. [див. З стор. обкл.]) з'являються в м. Упсала (Швеція) 1900 р., через 13 років після створення цієї штучної міжнародної мови.

У кінці XIX – на початку XX ст. переклади творів Шевченка з'являються майже всіма мовами народів Росії. У Білорусії Шевченкові вірші були відомі ще за його життя. Глибоко цікавився історією літератури й культури українського народу перший перекладач творів Шевченка білоруською мовою Янка Купала. Його переклади були опубліковані у збірці "Жалейка" 1908 р. Пізніше поезії Шевченка перекладали білоруські поети Я. Колас, П. Бровка та ін. У 1939 р. за редакцією Я. Купали та Я. Коласа видано білоруською мовою "Кобзар", в який увійшли переклади багатьох білоруських поетів. Я. Купалу пошта вшанувала маркою 1957 р., а на березні 1962 р. він зображений разом із Я. Коласом (пам'ятковий штампель, Мінськ, поштамт 7.7.1962 [див. З стор. обкл.]).

У другій половині XIX – на початку XX ст. спадщина українського поета викликає значний інтерес у багатьох видатних письменників словянського світу. У 1860 – 1870-х рр. з'являються переклади Шевченкових творів болгарською мовою. Одним із перших перекладачів був Л. Каравелов (марка НРБ 1979 і 1984 рр.

[див. 3 стор. обкл.]. У 1857 р. він приїздить у Росію, навчається в Московському університеті. Творчість Шевченка, з якою поет познайомився в Москві в кінці 1850-х рр., справила на нього величезне враження гнівним викриттям тогочасного суспільного ладу, художньою досконалістю. Його переклади з'являються в болгарській газеті "Свобода" в 1870 – 1871 рр. До перекладачів Шевченкових творів болгарською належить і П. Славейков. З доробком Шевченка він познайомився в 60-х рр. XIX ст. Вплив творчої манери українського митця та болгарські фольклорні традиції позначилися на його перекладах Шевченкових творів. П. Славейкова зображено на марці Болгарії [див. 3 стор. обкл.].

Перші відомості про Шевченка надходили в чеську пресу з російських, західноукраїнських і польських видань. Зокрема, О. Бодяньський (конверт 2008 р.) у 1844 – 1845 рр. переслав до Праги на ім'я В. Ганки, П.-Й. Шафарика та Чеського музею твори поета. Вихід у Празі двотомного "Кобзаря" мовою оригіналу привернув увагу видатного чеського поета С. Чеха, який переклав деякі твори Шевченка. З утворенням народно-демократичної Чехословаччини з 1946 р. твори українського поета чеською мовою виходять окремими виданнями багато разів, зокрема "Було колись в Україні" (Прага, 1946). Передмову до цього видання написав учений, історик і мистецтвознавець З. Неєдлий (марка ЧРСР 1978 р. [див. 3 стор. обкл.]).

Перші польські переклади творів Шевченка з'являються також у 60-х рр. XIX ст. Ще в молоді роки 1882 р. С. Жеромський (марка ПНР 1964 р.) переклав поезію "Думи мої, думи мої...". Після Другої світової війни творчість Шевченка широко вивчається й популяризується. У 1955 р. видано одностомник "Вибраних творів" Т. Шевченка, до якого ввійшли й переклади Я. Івашкевича (марка ПНР [див. 3 стор. обкл.]).

Першим перекладачем поезії Шевченка німецькою був австрійський літературознавець і перекладач Й.-Г. Обріст, котрий у 1868 – 1873 рр. учителював у Чернівцях. 1870 року він видав там книжку про Шевченка, яка складалася з критико-біографічного нарису про поета й перекладів 14 його творів. Допомігав Обрістові в його роботі над перекладами С. Воробкевич – український письменник і композитор (конверт 1986 р.).

Виходу Шевченкових творів на європейську арену всіляко сприяли українські письменники і громадські діячі, насамперед І. Франко та М. Драгоманов. І. Франко був найкращим шевченкознавцем дожовтневих часів, переклав німецькою мовою такі твори поета, як "Марія", "Кавказ", "Заповіт" та ін. І. Франкові присвячено багато філателістичних випусків, зокрема й за кордоном. М. Драгоманов (конверт 1991 р.) – український публіцист, історик, фольклорист, у 1876 р., переслідуваний, емігрував. 1882 року видав у Женеві латинським шрифтом поему "Марія" під назвою "Марія Ісусова" зі своєю передмовою та примітками. 1885 року надрукував цю ж поему у власному російському перекладі.

У 30-х рр. ХХ ст. чимало перекладів Шевченкових віршів здійснили німецькою мовою Е. Вайнерт і А. Курелла. Е. Вайнерт – кращий німецькомовний перекладач Шевченкового доробку; у 1935 – 1946 рр. жив в СРСР, 1935 р. подорожував Україною. Він переклав 68 творів поета. У 1951 р. у Берліні виходить збірка “Гайдамаки” та інші поезії” в його перекладах, того ж року в Москві видано німецькою двотомний “Кобзар” за редакцією А. Курелли, де вміщено й переклади Е. Вайнерта. До 75-річчя з дня народження Е. Вайнерта пошта НДР 1965 р. видала марку та КПД [див. 3 стор. обкл.].

Англійська письменниця Е.-Л. Войнич (конверт 1964 р.) у 1887 – 1889 рр. жила в Росії. У 1895 р. приїздила до Львова, де познайомилася з І. Франком і М. Павликом. Вивчала українську мову й літературу, перекладала українські народні пісні й поезії Шевченка. 1911 року в Лондоні видала збірку своїх перекладів, до якої ввійшли шість ліричних поезій Шевченка, зокрема “Заповіт”, що вважається одним із найкращих перекладів цього твору англійською.

Лу Сінь – китайський письменник, перекладав з багатьох слов'янських мов. На його пропозицію Шевченка було занесено четвертим до списку тридцяти найвидатніших представників літератури дожовтневої і радянської доби, стислі біографії яких було вміщено в журналі “Щомісячник новел” (вересень 1921 р.). Ця публікація поклала початок перекладам творів Шевченка та інших українських митців китайською мовою. Лу Сіню присвячена марка КНР 1951 р. [див. 3 стор. обкл.].

Найбільше шевченківських перекладів з'явилося у 30-х рр. ХХ ст., що пов'язано з виданням творів поета до 125-річчя з дня його народження.

Татарський поет М. Джаліль бував в Україні, високо цінував творчість Т. Шевченка, переклав поему “Наймичка” та інші вірші, брав активну участь у виданні “Кобзаря” татарською мовою (Казань, 1939), де були надруковані і його переклади. Поштовики вшанували М. Джалілія маркою 1959 р. [див. 3 стор. обкл.] та конвертом 1976-го. С. Вургун (конверт і пам'ятковий штампель 1976 р.) переклав азербайджанською мовою поему “Мар'яна-черниця” (1939).

Д. Гуліа – абхазький письменник. У 1938 р. відвідав шевченківські місця в Україні. Переклав поему “Кавказ” і кілька поезій, зокрема “Заповіт”, які ввійшли до абхазького видання “Зібраних творів” Т. Шевченка (1939). Д. Гуліа присвячено конверт (1973) і пам’ятковий штампель (Сухуми. Узел связи. 21.2.74).

М. Турсун-Заде – таджицький поет, перекладав і пропагував творчість Шевченка. Переклав таджицькою мовою “Заповіт”, що ввійшов до книжки “Заповіт” мовами народів світу” (К., 1964). М. Турсун-Заде вшанований конвертом з оригінальною маркою 1981 р. і спеціальним штампелем (Душанбе. Почтамт. 25.09.1981).

У 1939 р. під час відзначення 125-річчя з дня народження Т. Шевченка “Заповіт” прозвучав 38 мовами, а до 150-річчя (1964) його було перекладено вже 55 мовами. До 150-річчя з дня народження видано конверт із зображенням виданих творів Т. Шевченка народами світу [див. 3 стор. обкл.]. Нині українського поета читають більш ніж стома мовами.
